

FØROYA SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 35.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 40 oyru á
1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 9. september 1944.

Bladid verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárid

18. árg.

Føroysk samfelagsviðurskipti.

»Tingakrossur« heldur fram í greinini »Føroysk samfelagsviðurskipti« ta meining, at meðalmaðurin í Føroyum frá gamlari tíð eisini í fiskiskapi var vandur til at arbeiða við annars manns amboðum.

Bændur og prestar hildu bátarnar í gomlum døgum, sum menn róðu út við. Og so verður nevnt sum dæmi um bátsbandið, ið noyddi hin ognarleysa mannin móti sínum vilja at manna bóndans bát, hóast hann so átti bát sjálvur.

Jú, vit hava ikki gloymt, at tað var nakað, ið æt bátsband í Føroyum, og vit hava eisini sæð, at menn tí hava samanlíkað viðurskiptini her við tey, Danmark lá undir, tá ið harramenn høvdu »háls- og handarætt« yvir bóndum. Men einum fer at loyvast at halda, at slík samanlíking er ov ógvísleg, og at t. d. hetta bátsbandið var ikki so ræðuligt og knúgvandi, sum hugsað er. Vit mugu ikki fara og halda, at her hava verið bert nakrir fáir stórir harramenn, ið sitað hava við allari jørðini, og so øll hini, hin stóra fjøldin, húskallar og arbeiðskonur, ið livað hava av harramannsins, bóndans, náði og misskunn — ikki sloppið at gifts og ikki sloppið at ród út og søkt sær vinnu eftir egnum tykki.

Vit vita ikki so nógv um bátsbandið. Frágreiðingin sigur, at tað áhvildi vissum føroyskum jorðamønnum skylda til at halda stórar útróðrarbátar og á sama hátt monnum at manna hesar bátar; men vit vita ikki, hvussu víðani hetta bandið gekk. Ivaleyst er tað, at hesin siður, at vissur maður ella vissir menn skuldu halda og aðrir manna stóran bát, ikki hevur verið nýttur og heldur ikki tørvandi at nýta allastaðnis í landinum. Tað kann tykjast, at hetta hevur serliga galdið smærri plássum, har fólk ið var lítið, bara einstakir stórbændur, ið áttu tann stóra bátin og so nakrir ognarleysir menn. Hesin bátur skuldi jú eisini nýtast til skjúts- og grindabát, og maður ella menn, sum høvdu útreiðslu av at halda báti viðlíka, vildu vissa seg í, at teir eisini høvdu inntøkur av honum, og tá ið menn bygdu sær sjálvir bát, fingu teir yvirvaldið at noyða hesar at rógva við báti sínum.

I stórum bygdam við nógvum óðalsgóðsi, og har so ikki hevur verið nógv av ognarleysum fólki, hava bæði størri og smærri bátar

verið í felag. Størstu bændur kunnu hava haft fleiri sessir, tí teir høvdu fleiri húskallar at rógva við bátinum, men aðrir hava eisini haft part og tí hava haft rætt men ikki skyldu at manna bátin. Og viðvíkjandi sjálvráttalagnum, sum bæði vit og teir, ið undan okkum gingu bara kendu av skipinum — uttan sum óviti áðrenn ein var tilkomin — so man tað hava verið eitt lag, ið komið er fyrri á hendingaplássi og til hendingatiðir.

Vit kunnu so stutt ikki fara og siga, at tað ikki var nakað nýtt við fiskiskapinum av skipi, tá ið hann byrjaði. Hóast einstakir menn vóru vanir við at rógva við stórum báti, ið annar átti, so var tað bert vár og um hávetur. Summar og heyst mundu tá í flestu støðum smærri bátar nýtast, og teir vita vit einki annað um, enn at menn, ið mannaðu teir, eisini áttu teir. Hatta fer at tykjast at vera rangvergt at halda fast um ta áskoðan, at føroyski fiskimaðurin skal ikki vera búgvin at hava sitt egna far ella í øðrum lagi hann skal ikki vera búgvin til og ikki skilja hina samvirkandi (kooperativu) fyriteku. Eitt bátsband, ið sum sagt ivaleyst bara galt fyrri viss pláss, og sum var avtikið fyrri einum 80 árum síðani, kann ikki søguliga og mentunarlaga hava ávirkað Føroyingin so, at hann ikki skal vera førur fyrri at eiga og røkja sitt egna far.

Vit vita eisini frá okkara tíð, at tað eru menn í Føroyum, sum hava strevast við at eiga sær sjálvir stórar motorbátar. Ivaleyst hevur tað í ringum tíðum mangan verið trupult; men teir eru undankomnir, og teimum dámar tað betri. Teir eru á tann hátt friir menn og ráða sær sjálvir eisini, hvar teir selja veiðu sína og hvønn teir keypa frá — hóast so allir vansar og trupulleikar.

Og vit kenna eisini størri far, ein av teim tiltiknu ísvirkisbátunum, sum menninir, ið mannað hann hava, hava átt og rekt alla tíðina, og sum hevur givið frálíkt úrslit.

Tær samvirkandi fyritekur eru fram komnar í nógvum londum, men man tað vera so víst, at fjøldin av fólkinum hevur havt so stóran kunneleika til teirra ella skilt sær so væl í fyrstani. Alt, ið nýtt er, verður ymiskt umtøkt, men tað ið

umræður við nýggjum fyritekum og skipanum er, at teir rættu menninir koma at ganga á odda. So fer oftast fjøldin at festa tiltrúgv til tað so hvørt sum frálíður.

Vit vita, at okkara fólk skortar uppvenjing og at sjónarringurin má víðkast. Men vit halda, at tað er ikki verri tilfar í tí enn í øðrum fólki, og at tað kann ganga framtíðina imóti við treysti, bert tað fær góðar undangongumenn.

Flóki.

Figgjarhallið var kyksendið, ið slúkti politikkarin Richard Long.

V.

*Hann, ið einki veit sær at svara
og missir javnvágina, tekur ofta í
neyðini til at geva mótstøðumanninum
framánd.*

Vanur at spæla rolluna sum vismaður — og so knappliga at standa uppgivin til onkarkenslu hjá vinum og góðum fólki:

»Hvi er hann vorðin so ljótur í muninum og so skilaleysur?«
Tað er tungt.

Vit, ið høvdu fingið Richard Long »presenteraðan« sum »vismannin«, sum høvdu lært okkum at taka hann sum »okkara« estetikara, vit undrast.

Vit harmast — harma hann sum eina hvørvusjón.

Eg vildi fegin kunna skilt orsøkina til sinniskiftið, ið er hent honum. I fullari skiljan liggja ofta kunneleikin og evnini til at hjálpa.

At verða illur við Richard Long fái eg meg ikki til. Merkilígt — summi menniskju kann ein ikki verða illur við. Hvussu ber tað til? Eitt »problem« hjá einum »spykolog«. Ja, jú illari Richard Long leikar í í penninum, tess størri kenst trondin at rætta honum eina bróðurhond — koma honum burtur úr »trøllatekuni«.

Hann hevur sanniliga leikað illur í inná meg. Tey drápilegastu risahæggini, kraftorðini, ið ikki eiga sín maka, hava rignað yvir meg. Og so — tá ið hann eyðsýnliga hevur kent orðamegina farið frá sær, hevur hann stevnt. Eg kom at siga eitt orð, ið eg ikki skuldi sagt, meðan Bretar eru her — í friðartíð eitt fult út lóglígt orð — hey, har stevndi hann mær. Hann vann mær verunliga neisur — eg

kom at verða væl fátækari enn framanundan. Men misti ikki mín forni vinur sjálvur, um ikki svævnin, so tað, ið var líka nógv í virði?

Nú hevur hann í longri tíð skuldsett meg fyrri at falsan. Hann hevur talt uppí 10 falsanir.

Eg kundi sjálvandi ikki lata vera vinarliga og sámilliga at vegleiða hann, rættleiða hann, prógva honum — sum góður skúlalærari — punkt fyrri punkt, at eg verunliga einki annað hevði sagt enn tann reina sannleika og loyvd mær so avgjærd — í meðvitan mini um at hava rætt — at enda greinir minar við at siga, at eg íólga kundi lata tað standa til lesaranna dóm, hvør ið falsað hevur, ella hvør ið falsarin er, um hetta orðalag skal verða brúkt. Tað er kanska vert í hesum sambandi at minna á, at eg í eini grein mini loyvdí mær at ráða R. L. til at vera meiri siðiligur í orðum og helt fyrri, at tað sæmdi seg ikki hjá okkum báðum at sleingja eftir hverjum øðrum við so skørpum orðum sum »falsan« og annað grimari, ið hann hevði brúkt. Tað kundi væl ikki hugsast verri um ckkum báðar enn at vit misstóku okkum.

Men hetta ráð sum so mong onnur góð ráð, eg havi givið minum forna vini, hevur ikki rinið við, tessverri. Hann var ongatið so orðagrimur sum aftaná hetta vinarráðið. Eg hevði satt at siga gleitt meg til at kunna hevja hann upp í iðrunnar sælugevandi sinnisstøðu. Eitt vónbrot! Svarið eg fái, er, at hann vil ikki prátta við meg meiri. Nei, nú skal eg stevnast á øðrum sinni. Hesa ferð fyrri tað »brotswerk«, at eg havi hættað mær at skjóta til lesaranna dóm, hvør ið falsarin er — um sum sagt talan skal vera um ein tilikan.

At vinurin Long treingir til troyst og ugga er eyðsæð. Tað gera fyrri alt tað øll, ið eru rend fest. Hver maður, ið lesur, og, sum Richard Long sigur, dugir at fata tað, ið hann lesur, hevur fyrri langt síðani skilt, at hann er rendur fastur. Og hjá honum, ið hevur tapt í einum sakligum orðadrátti, og sum missir javnvágina, verður illur, er tað ein uggi og troyst at geva mótstøðumanninum framaná. Ein stevning í vón um eina stóra bót, kanska fongsul, kann verða ein dyggur lusingur.

— — —

Ja, so koma vit kortini at prátta